

Одлука Европског суда за људска права да забрани распећа у италијанским школама представља опасан преседан

Док су новинским насловима доминирале батине које је италијански председник Силвио Берлускони зарадио од демонстранта наоружаног сувениром, италијанска демократија добила је много озбиљније батине од стране европских бирократа.

Почетком новембра, Европски суд за људска права (ЕСЉП) одлучио је да распећа морају бити уклоњена из италијанских учионица. Ова одлука разбеснела је Италијане и изазвала забринутост и у Грчкој. У Британији, овај случај одбачен је као типично италијанско кукање ни око чега. Оно што је сасвим изостављено из дебате, јесте питање демократског права нације да доноси одлуке о питањима сопствене културе и сопствених симбола.

Како стоји у саопштењу за штампу ЕСЉП-а, подносилац захтева, г-ђа Соиле Лауци је Финкиња удата за Италијана. Имају два детета која оба похађају локалну државну школу у којој је, према италијанском закону, у свакој учионици на зиду окачено распеће. Многи коментатори тврде да ово правило потиче из времена Мусолинија. ЕСЉП је навео да потиче чак из 1860. А будући да је обавеза истицања распећа у учионицама 2007. године потврђена од стране италијанског министарства, нема сумње у то да она има подршку италијанске владе и оних које она заступа – италијанског народа.

Деца Лауцијеве учила су у учионици у којој је било истакнуто распеће, али од њих није захтевано да похађају католичке церемоније и могла су да не похађају часове веронауке. Очигледно, то за Лауцијеву није било довољно. Како каже ЕСЉП, она је присуство распећа у учионицама доживела као „супротно принципу секуларности по коме је желела да подиже своју децу“. Када је њен захтев за уклањањем распећа одбачен од стране школе, свој случај је пренела на суд. Суд је одлучио да распеће није само симбол хришћанства, већ такође и симбол „италијанске историје и културе, а самим тим и италијанског идентитета“. Онда се Лауцијева обратила ЕСЉП-у, тврдећи да је присуство распећа у учионицама у супротности са члановима девет и два првог протокола Конвенције.

Члан девет, о „слободи мисли, савести и вероисповести“ каже да „свако има право на слободу мишљења, савести и вероисповести; то право укључује слободу да се промени вероисповест или уверење, и слободу да се или појединачно, или у заједници са другима, јавно или приватно, исказују своја вероисповест богослужењем, поучавањем, практичним вршењем и обредима.“ У наставку, каже: „слобода исказивања вероисповести или уверења биће подвргнута само оним ограничењима која су прописана законом и која су у демократском друштву неопходна ради интереса јавног реда и мира, заштите јавног реда, здравља или морала, или ради заштите права и слобода других.“

С друге стране, члан 2. о „праву на образовање“ каже да „ниједној особи не може бити ускраћено право на образовање. У обављању својих функција повезаних са васпитањем и образовањем, држава ће поштовати право родитеља да осигурају васпитање и образовање у складу са својим верским и филозофским уверењима.“

ЕСЉП је одлучио да сама чињеница да у учионици стоји распеће представља „наметање“ религијских уверења и самим тим кршење чланова девет и два. То је запањујућа одлука имајући у виду раније пресуде ЕСЉП-а и фундаментални принцип познат као „маргина процене“, тј. дискрецију која је дата различитим државама у погледу одлучивања о организовању сопствених образовних система.

Принцип „маргине процене“ у прошлости је примењиван како би се одбраниле секуларистичке политике које су спроводиле неке владе. У случају „Сахова против Турске“ (2005.) и Догру против Француске (2008.), ЕСЉП је подржао националне законе који су муслиманским девојчицама забранили ношење хиџаба, Јеврејима ношење јамулки или Хришћанима ношење крстова у школама. ЕСЉП је ово учинио и поред тога што је прихватио да многе европске земље дозвољавају ношење истих. А ипак, кад се дошло до питања истицања религијских симбола, маргина процене је нестала.

У својој одлуци ЕСЉП је навео да је држава „била обавезна да обезбеди неутралност вероисповести у државном образовању“ иако то не стоји нигде у Конвенцији. Европске земље имају веома различите историје у законске основе када је образовање у питању. У Француској, како је добро познато, државне школе су стриктно одвојене од било каквог мешања религије, док су у другим државама цркве укључене у образовање. Варијације постоје чак и унутар самих држава. На пример, неки швајцарски кантони и немачки лендери забрањују религијске симболе, док их други дозвољавају. И поред тога, ЕСЉП је донео одлуку која, практично, читавој Европи намеће француски концепт обавезног секуларизма државног образовања.

Тешко је рећи да ли се ова пресуда односи само на школе или би могла да се односи и на друге јавне просторе. Како је неколико извештаја о овом случају нагласило, ЕСЉП није отворено наредио школи да уклони распеће, али само зато што он нема моћ да доноси такве наредбе. Оно што ЕСЉП ради, јесте међутим да уочи кршење Конвенције, што италијанску владу обавезује да поднесе извештај Савету Европе са предлогом шта намерава да учини како би се пресуда применила.

Италијанска влада намерава да уложи жалбу али уколико она не прође, Италија ће морати да уклони распећа из свих својих школа, а могуће и из других јавних установа. Последице ће бити озбиљне. Значајан део италијанског живота и културе мораће да буде укинут како би се задовољила лична гледишта једне особе и страног суда.

У своју одбрану, италијанска влада је истакла да „не постоји европски консензус о томе како практично примењивати концепт секуларизма, и државе имају ширу дискрецију по том питању. Тачније, уколико и постоји консензус о принципима секуларне државе, не постоји консензус о практичним импликацијама и примени секуларизма. Иако је Италија секуларна, она је имала слободу да одлучи да задржи распећа у учионицама.“

Међутим, ЕСЉП је просто одбацио овај аргумент, и тиме занемарио чињеницу да Италија, као демократска држава, *жели* да истиче распећа по учионицама. Овакав развој ситуације требало би да забрине и секуларисте и хришћане. Сме ли једно неизабрано европско тело да побија одлуке једне изабране, демократске владе и то у погледу политике која не нарушава фундаменталне слободе појединца? Такође, постоји ли у одлуци ЕСЉП-а имало обзира према праву већине да буде образована у складу са својом културом и традицијом?

Шта год појединци мислили о истицању распећа, или било ког другог религијског симбола у школама, одлука било о њиховом уклањању или задржавању требало би да буде донета кроз демократску расправу и дебату а не диктатом закона. Одлука ЕСЉП осликава опасан недостатак демократије у европским институцијама, и то не само зато што не постоји демократски начин на који би Италијани, или било који Европљани, могли да измене пресуду.

Када је 2004. године Француска одлучила да забрани хиџаб и остале религиозне

одежде у француским школама, то је био резултат обимне националне дебате у којој су противници овог предлога могли да утичу на своје представнике у парламенту, да организују протестне маршове и слично. Што значи да су коначну одлуку, када је донета, чак и њени противници прихватили као законску и демократску. У случају одлуке поводом тужбе Лауцијеве, не постоји демократски начин да Италијани оспоре ову пресуду. Ни њихови посланици нити њихови представници у Европском парламенту не могу да измене одлуку која ће потенцијално утицати не само на Италију, већ такође и на друге европске државе.

Што се Британије тиче, ова пресуда захваљујући другој секцији Акта о људским правима из 1998. постаје обавезујући преседан. Пресуде попут ове имају склоност да у току свог примењивања од стране власти почињу да важе у све више различитих случајева. Католичке и англиканске школе вероватно њоме неће бити погођене будући да се пресуда односи на државне школе, али предвиђам да ћемо у не тако далекој будућности видети како се одлукама локалних власти из државних школа уклањају божићњи украси и сцене Христовог рођења. На сваки приговор локалне власти могу да одговоре да се оне само понашају у складу са пресудом ЕСЉП-а.

Наравно, постоје валидни аргументи за уклањање свих религијских симбола из европских школа, али то су аргументи о којима би друштва сама требало да расправљају, одлучују, да их прихватају и одбацују како нађу за сходно. Штагод појединци мислили о истицању распећа или било којих других религијских симбола у школама и јавним установама, одлука о томе да ли их треба уклонити или задржати требало би да буде донесена кроз демократску расправу и дебату а не псеудо-законским диктатом који цео континент подвргава тиранији стразбуршке мањине.

Коментаришући овај случај, многи Британци су се позвали на мусолинијевско порекло истицања распећа, упркос чињеници да ово правило потиче из много ранијег периода. Осим тога, Мусолини је можда био диктатор који презире демократију, али је бар био отворен по том питању, што је више него што се може рећи о елитама које данас владају Европом.

(Чланак преузет из магазина „Спајкд“)